

**Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D.
Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. I. Cessatio legis intrinseca ex cessatione finis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

bus agi oporteat: ergo subicitur jurisdictioni & legibus illius loci. Tertiò. Sequeretur, peregrinos esse omnino exleges, non enim obligantur proprii territorii legibus, ut ante dictum, nec legibus illius ad quod veniunt; ergo nullis: atqui hoc est contra rectam gubernationem. Quartò. Qui sentit commodum, debet etiam sentire onus, sed peregrini sentiunt commodum, in quantum sunt soluti propriis legibus; ergo etiam debent sentire onus, ut sint ligati legibus alienis. Quintò. Advenæ tenentur se conformare consuetudini & legibus loci in celebrandis contractibus: ergo & in cæteris.

Respondeo ad 1. Ibidem contineri consilium, non præceptum; vel esse accipienda verba in casu scandalii, quod supponere videtur Ambrosius, vel certè si commoratio fiat per notabilem partem anni. Ad 2. Resp. Ratione delicti à peregrino acquiri forum: at nos loquimur extracalium delicti. Ad 3. *nego sequelam*: nam inprimis obligatur legibus generalibus, & communibus suæ patriæ, secundò etiam particularibus & municipalibus, quando specialem reipubl. utilitatem, & pacificam exterorum cum incolis communicationem concernunt, e. g. ut solvant vectigalia, frumentum non extrahant, &c. tunc enim magistratus sub hac conditione peregrinis transitum videtur concedere, ut & ipsi leges pro boni communis conservatione introducat ob-

servent. Ad 4. Resp. illi axiomati locum esse, quando onus habet quandam connexionem cum commodo, sicuti beneficiarius merito sentit onus obligationis ad recitandas horas Canonicas, quia etiam sentit commodum beneficii; non autem cum onus & commodum sunt disparata, ut hic contingit. Ad 5. Resp. quòd etiam per contractum peregrinus sortitur forum in loco, in quo contrahit, ideoque legibus loci subicitur *l. ff. de vii. ff. de civi.*

Dubium est secundò. An vagi, hoc est, quibus nullibi certam sedem, & domicilium habent, teneantur legibus illius loci, ad quem veniunt? Respondeo. Quamvis Lessius l. 4. de Just. c. 2. dub. 7. n. 49. Jo. Sanch. Saurus, Layman tr. 4. c. 12. n. 6. ea, quæ de peregrinis diximus, probabiliter extendant etiam ad vagos, communior tamen & probabilior est sententia, vagos à peregrinis distinguendum, & legibus locorum ad quæ deveniunt, subicientium; cum enim sit recta gubernationi dissentaneum, ut aliquis nullis legibus particularibus sit adstrictus, ipsique alibi nullum habeant fixum domicilium, ideo solè præsentaneâ habitatione sibi domicilium comparant, ratione cujus præsentis loci legibus subiciuntur: quod etiam communis consuetudo comprobatur, quæ vagi puniri solent in loco, ubi comprehenduntur, etiam ratione delicti in alio territorio commissi.

DISPUTATIO XXXVI.

DE

Interpretatione, cessatione, & mutatione legis humanæ. ad q. 103.

HActenus vigorem legis inspeximus; nunc quibus modis temperari, aut omnino enervari & cessare possit, inquirimus: Legis quippe vigor & obligatio vel cessat universim, vel pro casu particulari. Universim cessat vel per cessationem cautæ finalis, vel per legis abrogationem, quæ rursus fit vel ab ipso Legislatore, vel à contraria consuetudine. Pro casu verò particulari vigor legis infringitur aut temperatur partim interpretatione & epikia, partim dispensatione. Nunc de singulis.

ARTICULUS I.

De cessatione & abrogatione legis.

SUMMARIUM.

1. Leges humana mutabiles.
2. Finis legis alius extrinsecus, alius intrinsecus.
3. Potest cessare adequatè, vel inadequatè, contrariè, vel negativè.
4. Fine adequato legis cessante, cessat legis obligatio.
5. Non si cesset inadequatè.
6. Cessante fine legis negativè in particulari, non cessat legis obligatio.
7. Tollitur obligatio, sine cessante contrariè.
8. Quid abrogatio, derogatio?
9. Legislator potest abrogare legem.
10. Item Successor, vel Superior ipsius.

11. Non inferior, per se loquendo.
12. Abrogatio legis sine justa causa est valida, quamvis illicita.

§. I.

Cessatio legis intrinseca ex cessatione finis.
Cum res humana, circa quas lex humano occupatur, sint mutabiles, ipsas quoque legis mutationibus subjectas esse necesse est, præsertim dicatur Esther c. 16. ubi Artaxerxes seu Artabanus ita scribens introducit: *Nec putare debemus, si diversa jubemus, ex animi nostri venire voluntate.*

sed pro qualitate & necessitate temporum, ut Reip. pascit utilitas, ferre sententiam, &c. Hanc mutationem aliquando ab intrinseco fieri posse jam supra indicatum est. Fit ab intrinseco, cum definit finis intrinsecus & adequata ratio legis, ut si lex incipiat fieri manifeste nociva, vel impeditiva majoris boni, vel ad finem intentum inutilis. Fit ab extrinseco, quando lex vel à Legislatore, vel à contraria consuetudine abrogatur.

2. Porro finis legis alius est intrinsecus, qui est honestas ipsius rei præceptæ; alius extrinsecus, qui est honestas à Legislatore intenta, & distincta ab honestate materiae præceptæ. Finis intrinsecus reperitur, quotiescunque lex cadit super actum alicujus virtutis; sic in lege jejunii finis intrinsecus est honestas temperantiæ, in lege Sacri audiendi, recitandi Breviarum, honestas Religionis. Finis extrinsecus est aliquando conjunctus cum fine intrinseco, ut in præmissis exemplis honestas actuum intenditur à Legislatore ad bonum commune, DEUM placandum, avertendas calamitates, &c. aliquando non est conjunctus, uti cum materia præcepta vel prohibita est actus indifferens, v. g. ingressus alicujus domus, gestatio armorum &c.

3. Rursus finis legis potest cessare adæquatè, vel inadæquatè, idque vel ex parte motivi, vel ex parte subjecti. Ex parte motivi cessat lex adæquatè, quando cessat tota ratio & causa, propter quam Legislator judicavit materiam legis esse expeditam bono publico. Cessat inadæquatè, si concurrentibus ad unum finem totalem pluribus particularibus motivis, unum quidem cesset, non tamen cessante altero. Ex parte subjecti, finis legis cessat adæquatè, quando ratio legis cessat pro tota communitate; inadæquatè, quando cessat tantum pro una vel altera parte, & persona communitatis in particulari. Tandem finis & ratio legis in casu particulari potest cessare, vel positivè & contrariè, vel negativè. Contrariè, quando propter mutationem circumstantiarum materia legis in casu particulari fit iniqua, impossibilis, vel nimis ardua & difficilis. Negativè cessat, quando ratio legis respectu particularis casus & personæ non militat. Quibus prænotatis sit

4. **CONCLUSIO PRIMA.** *Legis causâ finali adæquatâ universaliter cessante, sive sit intrinseca, sive extrinseca, cessat legis obligatio.* Ita D. Th. 1. 2. q. 103. a. 4. ad 3. Suar de LL. l. 6. c. 9. cum communi DD. Ratio est primò, Lex obligat, in quantum ejus materia judicatur expedita & necessaria pro bono publico: sed cessante in universum causâ finali legis adæquatâ tam ex parte motivi, quam ex parte subjecti, materia præcepta jam non judicatur expedita, vel necessaria pro bono publico: ergo tunc non amplius obligat.

Secundò à paritate voti: Cessante adæquatâ causâ voti cessat ejus obligatio; Unde si voto te obligasti ad abstinendum ingressu alicujus domus, ubi ex scemina ibidem commorante imminet periculum fornicationis, cessabit obligatio, si illa locum mutaverit: ergo idem dicendum de obligatione legis in casu quo cessat adæquatâ finis ipsius; nam sicut intentio voventis erat alligata ad evitacionem peccati, sic intentio

R. P. Mez. g. Theol. Schol. Tom. II.

Legislatoris erat adstricta ad utilitatem vel necessitatem boni publici; unde sicut in uno casu tollitur intentio voventis, sic in altero intentio Legislatoris.

Paret exemplis. Lex primitiva Ecclesiæ præcipiebat abstinere ab immolatis, sanguine, & suffocatis, cujus motivum erat, ut Judæi ab iis abhorrentes tantò faciliùs in fide & religione cum Gentilibus jungerentur. Quâ ratione successu temporis cessante, antiquata fuit illa lex abstinentiæ. Item: Lex prohibens commercia cum inquilinis alterius provincie, vel regni, ob intercedentes utrinque inimicitias & bella, expirat redintegratâ pace & amicitia &c.

Dixi tamen primò. *Causâ finali adæquatâ &c.* Nam si solum cesset particulare motivum, non ideo legis vigor obunditur. Ita Hæreticæ, quantumvis aliâ viâ fuissent ab originali peccato mandati, nihilominus tenebantur lege circumcicionis, quia finis ipsius non erat solum peccati originalis extinctio, & justificatio, sed etiam distinctio à Gentilibus.

Dixi secundò. *Fine legis sive intrinseco, sive extrinseco:* Nam finis intrinsecus legis non aliter cessat, nisi quando propter mutationem circumstantiarum illud sit illicitum, quod priùs erat honestum, & materia determinatâ virtutis: sed in hoc casu cessat legis obligatio: Ut primò reditio mutui, vel depositi est actus justitiæ jure naturæ debitus; si verò redundet in damnum boni communis, ut fieri potest tempore belli, si videlicet hosti Reipubl. reddas pecuniam debitam; tempore contagionis, si depositum ex loco infecto mittas ad non infectum, cessat intrinsecus finis legis, qui erat honestas justitiæ ut subordinata bono communi patriæ. Similiter jure naturæ teneris obedire Superiori legitimo: qui tamen si propter aliquod crimen v. g. lapsum in hæresin à suo supremo Principe, vel Summo Pontifice declaretur excidisse suo jure & dignitate, cessat intrinseca ratio & obligatio legis: ubi tamen non tam cessat obligatio legis, quam suspenditur pro certo casu determinato, ut cum Suare rectè advertit Reding n. 8. Finis verò extrinsecus legis tunc adæquatè definit, quando materia præcepta, quæ de se fuerat indifferens, fit inutilis ad finem à Legislatore intentum: quo casu non amplius comprehenditur sub intentione Legislatoris, quæ solum attingebat hanc materiam, in quantum deserviebat ad finem intentum: ergo perditâ hæc extrinsecâ relatione non est amplius obligans, e. g. prohibetur tempore belli in vectio frumenti in alienam & hostilem provinciam, quia cederet in detrimentum Reipubl., restitutâ pace cessat obligatio, si in vectio & venditio frumenti cedat in manifestam utilitatem Reipubl.

CONCLUSIO SECUNDA. *Si finis legis in particulari cesset solum negativè, non cessat legis obligatio.* Ita Salmantic. cit. Reding. n. 12. juxta doctrinam D. Th. 2. 2. q. 154. a. 2. & 3. & tenent Sotus, Salas, Layman tr. 4. c. 21. aliique plurimi contra Granad. Henriq. Dianam & plures alios.

Ratio est: Remanente fine legis in communi, non tollitur adæquatâ ratio legis in particulari: sed quando ratio legis non militat pro aliquo casu particulari, non ideo tollitur adæquatâ ratio legis

Tt

legis

legis in communi: ergo neque tunc tollitur adæquata ratio legis in particulari; & consequenter non tollitur obligatio. E. g. sit lex, quæ prohibet noctu arma ferre, finis ipsius non est evitatio cuiuslibet rixæ in particulari, sed periculum rixarum & tumultuum, qui ex gestatione nocturna armorum evenire solent; lex quippe per se respicit bonum commune omnium, non singulorum; unde tamen in particulari casu ex gestatione armorum non foret periculum rixæ, non ideo cessat periculum in communi, quod adæquatè intenditur. Ideo & simplex fornicatio semper est lethale peccatum propter damnum prolis, quia licet in aliquo casu particulari educationi prolis satis provideri possit, communiter tamen non providetur, neque ex hoc evitatur periculum damni in communi: lex autem non respicit casus particulares, sed ea quæ communiter contingunt. l. iura. ff. de legibus.

7. Dixi, si finis cesset negativè; nam si cesset positivè, seu contrariè, certum est, respectu personæ etiam particularis cessare legem: non enim aliter cessat finis legis contrariè & positivè, nisi cum materia & objectum legis propter mutationem circumstantiarum sit illicitum, impossibile, aut nimis difficile; unde si hoc fiat respectu totius communitatis vel majoris partis, lex generaliter cessabit; si respectu unius, vel alterius membri tantum, cessabit particulariter.

§. II.

Cessatio legis extrinseca per abrogationem.

8. **L**ex potest cessare vel in totum, vel quoad partem. Si in totum enervatur vis legis & obligatio, dicitur abrogatio; si quoad partem, dicitur derogatio; arg. l. 102. ff. de V. S. Unde quæ de abrogatione dicimus, proportionaliter intelligenda sunt etiam de derogatione; de qua quaeritur primò, quisnam legem abrogare possit? Secundò, An non tantum ad licitam, sed etiam ad validam legis abrogationem requiratur iusta causa abrogandi?
9. **CONCLUSIO PRIMA.** *Legem potest abrogare Legislator, ejusq; in officio Successor, vel in jurisdictione Superior.*
- Ratio i. p. est primò, quia omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur c. 1. de R. l. sed obligatio legis nascitur ex voluntate Legislatoris: ergo sublata voluntate obligandi ex parte Legislatoris etiam cessat obligatio legis. Secundò, Contingit, ut mutatis reum, temporumque circumstantiis lex non am-

plius appareat utilis, aut conveniens bono communi, quæ antea talis videbatur; ergo necessarium est, ut in Republica detur auctoritas, quæ per ejusmodi legum mutationem bono communi possit prospicere.

Dices: Hoc ipso, quòd lex fiat inutilis, aut nociva, per seipsum ab intrinseco desinit; ergo non opus est auctoritate extrinseca abrogationis.

Resp. Antecedens esse verum, quando legis nocivitas, vel inutilitas est manifesta, ut quilibet de illa judicare, seque sine auctoritate accessu legis obligationi subducere possit; quia tamen non semper legis inutilitas ita est manifesta, sæpe etiam ratio commerciorum & contractuum non permittit, ut sine Superioris auctoritate quilibet possit jugum legis excutere, veluti patet in legibus monetæ valorem concernentibus, propterea Principis quoque auctoritas accedat oportet.

Ratio secundæ & tertiæ partis est: quia voluntas successoris aequivalens in jurisdictione voluntati antecessoris: voluntas verò superioris etiam prævalet: unde quod in jurisdictione licet antecessori, vel inferiori, etiam fas est successoris, vel superiori. Ex quo pariter

Colliges: Inferiorem non posse abrogare legem superioris, eò quòd voluntas inferioris nullum habeat jus & eminentiam supra voluntatem superioris; nisi fortè ex privilegio, vel præscripta consuetudine: de quibus infra arg. c. 4. dist. 21. c. 16. de major. & obed.

CONCLUSIO SECUNDA. *Abrogatio legis à superiore ordinario sine iusta causa est quidem illicita, sed tamen valida: ab inferiore Legislatorum facta est etiam invalida.*

Ratio i. p. est: Legislator peccat agendo contra exigentiam boni publici: sed mutare & abrogare leges sine rationabili causa, est contra exigentiam boni publici; aut enim lex abrogata fuit utilis, aut inutilis Reipublice; si inutilis, jam erat rationabilis causa abrogandi; si utilis, ergo sine rationabili causa illam abrogans agit contra rationem statûs & boni publici. Ratio i. p. est: quia sublata adæquatè causâ, à qua effectus dependet tam in fieri, quam conservari, tollitur etiam ipse effectus: atqui obligatio legis dependet à voluntate Legislatoris, tanquam causâ adæquatâ: ergo sublata hac voluntate peribit obligatio legis; & consequenter abrogatio erit valida.

Cæterum, quia leges etiam in totum abrogantur per præscriptam consuetudinem, ideo sit

ARTICULUS II.

De consuetudine.

S U M M A R I A.

1. Consuetudo alia facti, alia juris.
2. Consuetudo dividitur in secundum legem, præter legem, contra legem.
3. Potest introduci consuetudo habens vim legis.
4. Primò requiritur actuum frequentia.
5. Secundò voluntas inducendi obligationem.
6. Tertio tacitus consensus Superioris.
7. Hinc nulla datur consuetudo contra immunitatem Ecclesiasticam.
8. Consensus Principis alius personalis, alius legitimus.
9. Quarto requiritur notabilis temporis duratio.
10. Quinto